

**UYUSHGAN GURUH TOMONIDAN SODIR ETILGAN JINOYATLARNING
KRIMINALISTIK TAVSIFI****Shonazarov Abduvali Shonazarovich***Qashqadaryo yuridik texnikumi o'qituvchisi abduvalicrimelaw@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada uyushgan jinoiy guruhlar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarning kriminalistik tavsifi yoritilgan. Shuningdek, xorijiy olimlarning uyushgan jinoyatchilik haqidagi kriminalistik qarashlari va tadqiqotlari ifodalangan. Uyushgan jinoyatchilikning kriminalistik xususiyatlar tuzilmasi, turlari, xususiyatlari kriminalistika xarakteristikasining mazmuni bayon etilgan. Shu kabi kriminalistik xususiyat nafaqat jinoyatlarni tergov qilishda isbotlanishi balki, zarur bo'lgan jinoiy faoliyat belgilarining tipik xususiyatlari to'g'risidagi ma'lumotlarni, shuningdek, jinoyatni isbotlashda amalga oshiriladigan elementlar to'g'risidagi ma'lumotlar izohlangan. Tergovchilar va tezkor xodimlar uyushgan jinoiy faoliyatning kriminalistik mohiyatini ochib berilishi va uni tegishli alohida turiga xos bo'lgan tipik kriminalistik ma'lumotlar bilan solishtirishi bayon etilgan. Shuningdek, jinoiy guruh faoliyatining jinoyat ishi bo'yicha tergovning dastlabki bosqichida tezkor-qidiruv, tergov va ekspert vazifalarini o'z vaqtida va samarali hal qilishga yordam beradigan kriminalistik usullari va vositalaridan foydalanishi ifodalangan. Tergovchi va tezkor xodimlar uyushgan jinoiy guruhlarini so'roq qilishda tergov vaziyatlarini aniqlashda kriminalistik xususiyatlari yoritilgan. Ko'pchilik mualliflar Jinoyatlarning kriminalistik xususiyatlarining tarkibiy qismlarining mazmunini aks ettiruvchi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan elementlarni ifodalagan.

Kalit so'zlar: Kriminalistika xarakteristika, Isbotlash predmeti, Jinoyatlarning kriminalistik tavsifi, "Elita" jinoyati, "Soya" tuzilmalar, Kriminalistik tekshiruv usullari.

**КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ,
СОВЕРШЁННЫХ ОРГАНИЗОВАННОЙ ГРУППОЙ****Шоназаров Абдували Шоназарович***Преподаватель юридического техникума Кашкадарьинской
abduvalicrimelaw@gmail.com*

Аннотация: В данной статье представлена криминологическая характеристика преступлений, совершаемых организованными преступными группами. Кроме того, высказаны взгляды и исследования зарубежных ученых об организованной преступности. Описаны структура, виды, характеристика криминалистической характеристики организованной преступности, содержание криминалистической характеристики. Объясняется такой криминологический признак не только доказуемостью при расследовании преступлений, но и сведениями о характерных признаках признаков преступной деятельности, а также сведениями об элементах, реализуемых при доказывании.

Утверждается, что следователи и оперативники будут выявлять криминалистическую природу организованной преступной деятельности и сопоставлять ее с типичными криминалистическими данными, характерными для соответствующего конкретного вида. Также выражено использование криминалистических методов и средств, помогающих своевременно и эффективно решать задачи оперативного розыска, следствия и экспертизы на начальной стадии расследования деятельности преступной группы. Выделены криминалистические особенности расследования расследований организованных преступных групп следователями и оперативниками. Многими авторами выражены элементы, имеющие свои особенности, отражающие содержание компонентов криминалистических признаков преступлений.

Ключевые слова: *Криминологическая характеристика, Предмет доказывания, Криминологическая характеристика преступлений», «Элитное» преступление, «Теневые» структуры, Криминалистические методы расследования.*

CRIMINOLOGICAL DESCRIPTION OF CRIMES COMMITTED BY AN ORGANIZED GROUP.

Shonazarov Abduvali Shonazarovich

Teacher Of Legal College of Kashkadarya abduvalicrimelaw@gmail.com

Abstract: *This article presents the criminological characteristics of crimes committed by organized criminal groups. In addition, the views and studies of foreign scientists on organized crime are expressed. The structure, types, characteristics of the forensic characteristics of organized crime, the content of the forensic characteristics are described. Such a criminological feature is explained not only by provability in the investigation of crimes, but also by information about the characteristic features of signs of criminal activity, as well as information about the elements implemented in proving. It is argued that investigators and operatives will identify the forensic nature of organized criminal activity and compare it with typical forensic data specific to the respective specific type. Also expressed is the use of forensic methods and tools that help to timely and effectively solve the problems of operational search, investigation and examination at the initial stage of investigating the activities of a criminal group. The forensic features of the investigation of investigations of organized criminal groups by investigators and operatives are highlighted. Many authors expressed elements that have their own characteristics, reflecting the content of the components of forensic features of crimes.*

Keywords: *Criminological characteristics, Subject of proof, Criminological characteristics of crimes, "Elite" crime, "Shadow" structures, Forensic methods of investigation.*

KIRISH.

Zamonaviy kriminalistika nazariyasi va amaliyoti shuni ko'rsatadiki, uyushgan guruhlar faoliyatning har qanday turini tekshirishning muvaffaqiyati ko'plab omillarga bog'liq. Xususan, tergovchining nafaqat uyushgan jinoiy faoliyatning umumiy belgilarini aniqlash va to'g'ri baholash qobiliyati to'g'risida, shu bilan birga, aniq sodir etilgan qilmishning jinoiy-huquqiy belgilari, isbotlash predmetiga kiritilgan faktik ma'lumotlarni to'plash va baholash. Tergovchilar va tezkor xodimlar uyushgan jinoiy faoliyatning kriminalistik mohiyatiga to'laqonli kirib borishi kerak, uni tegishli alohida turiga xos bo'lgan tipik kriminalistik ma'lumotlar bilan solishtirishi kerak. Shuning uchun uyushgan jinoiy faoliyatning umumiy tipik kriminalistik belgilari va uning alohida turlarini bilish bunday jinoyatlarni ochish va tergov qilishda ishtirok etuvchi tergovchilar va tezkor xodimlarning kasbiy mahorat darajasini belgilovchi muhim xususiyatdir.

Shu munosabat bilan uyushgan jinoiy faoliyatning kriminalistik tavsiflari masalasini ko'rib chiqishga to'xtalib o'tish, xususan, bunday tushunchaning mavjudligiga, shuningdek, ushbu xususiyat uyushgan jinoiy guruh tomonidan sodir etilgan jinoyatlarning ayrim turlari va guruhlar kriminalistik belgilaridan qanday farq qilishi kerakligiga to'laqonli qonuniy aniqlik kiritish zarur. "Jinoyatlarning kriminalistik tavsifi" atamasi fanda qirq yildan ko'proq vaqt oldin paydo bo'lgan. U tezda etakchi kriminalistika olimlarining e'tirofiga sazovor bo'ldi va sud ekspertizasi ilmiy apparati arsenaliga mustahkam kirdi. Amalda barcha kriminalistikaga oid o'quv qo'llanmalarining "Kriminalistik tekshiruv usullari" bo'limiga jinoyatning alohida turlarining kriminalistik xususiyatlari kiradi.

Uyushgan jinoiy tuzilmalarning bir qismini huquqiy biznes sohasiga aylantirish rivojlanmoqda. Jinoyatchilikning eng faol vakillari hokimiyat vakillari bilan korruptsion aloqalarni o'rnatishga qiziqish bildirmoqda. Uyushgan jinoyatchilik - dunyo davlatlari uchun jiddiy muammo tug'diradigan murakkab anti-milliy hodisaga aylanib bormoqda. Bu hodisa milliy yoki davlat chegaralariga ega emas, o'nlab yillar davomida bir qator mamlakatlarning iqtisodiy va madaniy rivojlanishining bir qismi bo'lib kelmoqda.

Uyushgan jinoyatchilikning asosiy sabablari-jamiyatdagi iqtisodiy va siyosiy beqarorlik, aholining barcha qatlamlarini va hokimiyat tuzilmalarining barcha darajalarini, huquqiy bazaning nomukammalligini o'zlashtirgan huquqiy nigilizmdir. Hokimiyat "Elita jinoyati" qo'lida bo'lishi aholining hokimiyatga bo'lgan ishonchini qonun tufayli yo'qolishiga sabab bo'lmoqda. Ko'pincha vaziyatni barqarorlashtirish uchun mahalliy, tarqoq, kechikkan harakatlar amalga oshirilmoqda, bu esa mazmunli natijalarga olib kelmayapti. Sababi uyushgan jinoyatchilikka qarshi samarali kurash strategiyasining yo'qligidan dalolatdir. Davlatning iqtisodiy sohada nazorat funktsiyasining sezilarli yo'qotilishi noqonuniy foyda olish uchun kuchli "soya" tuzilmalarini shakllantirishga yordam beradi. Bularning barchasi bozorda ustun bo'lgan "soya" tuzilmalari ekanligiga olib keladi. Bugungi kunda qonun ushbu hodisaning mezonlari, belgilari va chegaralarini ochib beradigan "uyushgan jinoyatchilik" tushunchasining to'liq, aniq, asosli ta'rifiga ega emas.

Material va metodlar.

Ma'lumki, "Jinoyatlarning kriminalistik xususiyatlari" iborasini birinchi marta sobiq ittifoq kriminalist olimi A.N.Kolesnichenko qo'llagan. A.N. Kolesnichenko, barcha xususiy usullar uchun umumiy bo'lgan eng muhim qoidalar qatoriga "ushbu turdagi jinoyatlarning

umumiy kriminalistik belgilari” kirishini yozgan. Bundan tashqari, u “jinoyatlarning ham kriminalistik xususiyatlari umumiy belgilarga ega” ekanligini ta’kidladi. Shuningdek, belarusiyalik kriminalist olim L.A. Sergeyev jinoyatlarning kriminalistik xususiyatlari haqida birinchi batafsil fikrni berdi va uning qatoriga jinoyat sodir etish usullari; jinoyatlar sodir etilgan sharoit va vaziyatning o’ziga xos xususiyatlari; jinoiy tajovuzning bevosita obyektlari, jinoyatning subyektlari va subyektiv tomoni bilan bog’liq holatlari; muayyan turdagi jinoyatlarning boshqa jinoyatlar bilan aloqadorligi va jinoiy javobgarlikka tortilmaydigan alohida ammo ayrim obyektiv belgilarga ko’ra ushbu jinoyatlarga o’xshash harakatlar; ushbu ko’rsatilgan holatlar o’rtasidagi munosabatlarga o’z hissasini qo’shdi.

Taqdqiqot natijalari.

Uyushgan jinoiy guruh tomonidan sodir etilgan jinoyatlarning kriminalistik tavsifi bu jinoyat turining xarakterli belgilari to’g’risidagi o’zaro bog’langan ma’lumotlar tizimidir. Qabul qilingan ma’lumotlarda aks ettirilgan tipik xususiyatlar jinoyat ishi bo’yicha tergovning dastlabki bosqichida tezkor-qidiruv, tergov va ekspert vazifalarini o’z vaqtida va samarali hal qilishga yordam beradigan kriminalistik usullari va vositalaridan foydalanishni belgilaydi. Jinoyatlar kriminalistik xususiyatlarining turi (guruhi) ning mazmuni muayyan jinoyat toifasining tergov xususiyatlariga tegishli bo’lgan isbotlash predmetining barcha elementlarini qamrab oladi. Kriminalistika xarakteristikasi mohiyatiga ko’ra isbotlash predmetining o’zi jinoyat tarkibining jinoiy-protsessual aksi bo’lgan kriminalistik proyeksiyasi hisoblanadi.

Kriminalist olim I.A. Vozgrin takidlashicha kriminalistik xususiyatlaridan tashqari, tergov metodologiyasi tuzilmasida “isbotlash predmetining xususiyatlarini tavsiflash uchun boshqa o’rin yo’q”. Shuni ta’kidlash joizki, kriminalistik xususiyatlar tuzilmasini yaratishda mualliflar, albatta, isbotlash predmeti (aniqlanishi va isbotlanishi kerak bo’lgan holatlar)ga tayanishadi, biroq shuni tan olish kerakki, kriminalistika xarakteristikasining mazmuni isbotlash predmeti mazmunidan ancha boydir. Bu kriminalistik xususiyat nafaqat jinoyatlarni tergov qilishda isbotlanishi (aniqlanishi) zarur bo’lgan jinoiy faoliyat belgilarining tipik xususiyatlari to’g’risidagi ma’lumotlarni, balki isbotlashda amalga oshiriladigan elementlar to’g’risidagi ma’lumotlarni ham o’z ichiga olishi bilan izohlanadi.

Masalan, jinoyatlarning alohida turlari va guruhleri kriminalistik xususiyatlari tarkibiga jinoyatning tipik izlari haqidagi isbotlash predmetiga ham, jinoyat tarkibiga ham kiritilmagan, kerakli holatlarni aniqlash va isbotlash vositasi bo’lgan ma’lumotlar kiradi.

Bu uyushgan jinoiy guruh faoliyatining juda katta qatlami bo’lib, uni o’rganmasdan uyushgan jinoiy guruhning tuzilishi, shakllanishi, uning a’zolari o’rtasidagi munosabatlarning xususiyatlarini tushunish va isbotlash deyarli mumkin emas. alohida jinoyatlarni sodir etish holatlari.jinoyatlarning turiga qarab farqlanishi mumkin.

Masalan, mulkka nisbatan qilingan jinoyatlarni izohlashda unsurlar tarkibiga tajovuzning tipik obyektlarining xarakteristikasi va ularni himoya qilish shartlari, guruhli jinoyatlarda - guruh izohi kiradi.

Uyushgan guruh tomonidan sodir etilgan jinoyatlarni kriminalistik izohlashda ularning ushbu turdagi jinoiy faoliyatni amalga oshirish uchun maxsus tuzilgan va yaxshi tashkil etilgan jinoiy uyushmalar tomonidan sodir etilganligi haqidagi ma’lumot alohida ahamiyatga ega.

Shunday qilib, kriminalistik nuqtai nazardan, uyushgan jinoiy guruh - bu professional faoliyat doirasida tuman, shahar, viloyat, mamlakat va transmilliy iyrarxik tuzilish va taqsimotga ega jinoiy uyushmalar noqonuniy tadbirkorlikdan foyda olish maqsadida faoliyat yuritadi faoliyati, qonuniy tadbirkorlik faoliyatiga kirishi va joriy etish, tashkil etish iste'molchilarga noqonuniy tovarlar va xizmatlar ko'rsatish bo'yicha monopoliya va foydalanishda oddiy jinoyatlar sodir etish faoliyati fitna, tahdid, zo'ravonlik, korrupsiya davlat xizmatchilari, hokimiyat organlariga kirib borish, boshqaruv va huquq-tartibot idoralari

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, uyushgan jinoiy faoliyatning kriminalistik xususiyatlari quyidagi elementlarni o'z ichiga olishi lozim:

- uyushgan jinoiy guruhning (birlashmalarning, jamoalarning) tipik belgilari to'g'risidagi ma'lumotlar;
- uyushgan jinoiy guruh manfaatlarining asosiy yo'nalishlari to'g'risidagi ma'lumotlar;
- uyushgan jinoiy guruh tarkibida jinoyat sodir etishning tipik usullari to'g'risidagi ma'lumotlar;
- iz hosil qilish mexanizmining tipik xususiyatlari haqida ma'lumot;
- uyushgan jinoiy guruh tarkibida jinoyat sodir etilgan joy, vaqt va muhitning tipik belgilari to'g'risidagi ma'lumotlar;
- uyushgan jinoiy guruh tomonidan sodir etilgan jinoyatlar qurbonlarining tipik shaxsiy xususiyatlari to'g'risidagi ma'lumotlar;
- jinoiy faoliyatning uyushgan jinoiy guruh tomonidan sodir etilgan, uyushgan jinoiy guruhning tirikchiligini ta'minlashga qaratilgan aniq jinoyatlardan tashqarida bo'lgan tipik tarkibiy elementlari haqida ma'lumot;

Xulosalar.

Xulosa qiladigan bo'lsak, uyushgan jinoiy guruh tomonidan sodir etilgan jinoyatlarning kriminalistik xususiyatlari jinoyatning ushbu turdagi xarakterli belgilari to'g'risidagi o'zaro bog'liq va o'zaro aloqador ma'lumotlar tizimidir.

Qabul qilingan ma'lumotlarda aks ettirilgan tipik xususiyatlar jinoyat ishi bo'yicha tergovning dastlabki bosqichida tezkor-qidiruv, tergov va ekspert vazifalarini o'z vaqtida va samarali hal qilishga yordam beradigan kriminalistik usullari va vositalaridan foydalanishni belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jinoyatlarni tergov qilish metodikasi. Toshkent-2017. O'zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi. 184-b. Maruzalar kursi. Mualliflar jamoasi.
2. Kriminalistika darslik. Toshkent-2018. Mualliflar jamoasi.
3. Криминалистика: Олий уқув юртлари талабалари учун дарслик Муаллифлар: F-Абдумажидов ва бошқ- - Т.: "Адолат", 2003 - 362 б.3.2.
4. Uyushgan guruhlar tomonidan sodir etilgan jiniyatlarni kvalifikatsiya qilish. I.A.Sottiyev. O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Akademiyasi. Toshkent-2012.
5. A structured methodical process for populating a crime script of organized crime activity using OSINT. Spencer P. Chainey; Arantza Alonso Berbotto. 2021.

6. Effective methods to combat transnational organized crime in criminal justice processes. Bruce G. Ohr.
7. Меретуков Г.М. “Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, совершаемых организованными преступными группами” Краснодар-2010. С. 212.)
8. Колесниченко А.Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: Автореф. дисс. д-ра юрид. наук. Харьков, 1967. С.16.)
9. Лозовский Д.Н. Отдельные вопросы криминалистического анализа организованной преступной деятельности // Криминалистика и судебно-экспертная деятельность в условиях современности. 2016. С. 75.)
10. Возгрин И.А. Научные основы криминалистической методики расследования преступлений. СПб, 1993. Ч.4. С.27.)
11. Зуев С.В. Обеспечение безопасности «Защищаемых лиц» по делам о преступлениях, совершаемых организованными группами и преступными сообществами (преступными организациями) // Вестник ЮУрГУ. 2016. №7 (266). – С. 49-53.
12. Лозовский Д.Н. Некоторые аспекты использования криминалистических методов в процессе противодействия организованной преступной деятельности // Общество и право. – 2015. – № 2 (34). – С. 257-262.
13. Пантюхина Г.А. Взаимодействие следователя и оперативных сотрудников при расследовании преступлений по делам организованных преступных групп // Электронное приложение к Российскому юридическому журналу. – 2014. – № 5. – С. 58-61.
14. Староверов А.В. К вопросу о понятии организованной преступности // Вестник Московского университета МВД России. – 2017. – № 1. – С. 171-176.
15. Шалагин А. Е., Шляхтин Е. П. Проблемы предупреждения и противодействия организованной преступности // Вестник Казанского юридического института МВД России. – 2015. – № 2 (20). – С. 89-96.